

Straža v viharju

Izhaja vsak četrtek • Posamezna številka stane Din 1.50
Celoletna naročnina Din 35.— • Čekovni račun: „Straža v viharju“, Ljubljana, št. 16.790

Izdaja: Konzorcij „Straže v viharju“ (A. Tepež) • Urejuje: R. Cuješ
Uredništvo in uprava: Ljubljana, Miklošičeva 5 • Tisk Jugoslovanske tiskarne (K. Čec)

Ljubljana, 24. novembra 1938

Leto V — Številka 9

Pierre-Henri Simon:

Cerkev in sedanji čas

De siva

Dejstvo, ki obvladuje socialno zgodovino zadnjih let, je gospodarska kriza, težka in skoraj vsesplošna, ki je zamajala stari in novi svet in se povrh še odpraviti ne da. Mnogo subtilnosti, mogoče celo samovoljne, bi bilo treba, če bi hoteli določiti, ali so med vzroki te krize igrale odločilno vlogo posledice zadnje ali grožnje nove vojne, ali če je bila nasprotno gospodarska razrvanost vzrok za nestalnost svetovnega miru. Eno je gotovo: ti dve dejstvi vplivata drugo na drugo. Kapitalistični red, v katerem vlada konkurenca, je nezmožen porazdeliti dobrote kapitala in ohraniti mir med narodi. Z neko peklensko ostrino rodi izobilje brezposelnost, brezposelnost revščino, ta pa vojno in revolucionarno psihozo, ki pomnožuje gospodarski nered. Stroj ne teče več.

Socialne posledice krize so številne; vzemimo le tri: razvoj socializma, razširjenje komunizma, pojav fašizma.

V mnogih demokratičnih državah je sprava kriza kapitalističnega gospodarstva na vlado socialiste. Imeli so to prednost, da so kritizirali in se s svojim socialnim naukom nalonili na organizirane množice. Socializem se je, kakor je le mogel, uvrstil v vrste kapitalistične demokracije. Dobro je znal upoštevati obstoječe okoliščine — državo, narodnostne interese, moč denarja in tisto nepremagljivo vztrajnost, ki so jo imeli srednji sloji napram njemu. Dobro se je znal pobotati, spremeniti svoje metode, iti »onstran marksizma«, kar je bila često že odpoved marksizma. Bolj kot diktatoro proletariata je pripravljal in ustvarjal pomeščanje proletariata.

Socializem pa je bil tudi sicer najširša priprava komunizma med najbrihtnejšim in najbolj dinamičnim delom proletariata. Ko je komunizem videl, oz. verjel, da je njegovo glavno upanje v politični moči SSSR, je začel na vso moč podpirati moskovsko vlado. Ni pokazal vztrajnosti, ne odpornosti, ne časti, da bi odpovedal službo nečastnim namenom moskovske diktature. Bil je militarističen, če je bilo treba, laskal se je srednjim stanovom, ponujal je roko katolikom, misleč, da bo nekatere izvalil. Kolikor je mogel, je pobijal reakcijo nepomirljivih trockistov. Sicer pa se trockisti in stalinisti razlikujejo le v metodah; oboji hočejo integralno marksistično vlado, diktatoro proletariata.

Preostane še reakcija fašizma, mnogo različnejša, zamotanejša, nepredirna. V krajih, kjer je nastopila, je zavzela različne oblike. Vendar pa najdemo pri vseh tri skupne karakteristične znake; 1. nacionalni nagib:

fašizem je nastopil kot reakcija proti internacionalnemu marksizmu; ker potrebuje skupnostno ideologijo in masno mistiko išče oporo v nacionalni ideji, ki jo razlaga zdaj v logični obliki (državna religija) zdaj v biološki obliki (religija rase). 2. Socialni nagib: porojen v krizi gospodarskega liberalizma se je fašizem posvetil skrbi za revne sloje; zaradi sile razmer je organiziral gospodarstvo na avtoritativni način in storil bolj ali manj očitni državni socializem. 3. Popustljivost kapitalizma. Mogočni denarniki so z nastopom fašizma brez dvoma mnogo zgubili na dobičku, dividendah in svobodnih iniciativah. Toda vendar manj v primeri s komunizmom, ki njihove privilegije in celo pravice v celoti ogroža.

Odgovor Cerkev

Do brezvestnega kapitalizma Cerkev podvojuje strogost svojih sodb, vendar ne napača njegovega ustroja v celoti. Ona ne obsoja niti sistema plač, niti zasebne lastnine, kot da bi bila po sebi nemoralna. Kar je napačno, je načelo svobodne konkurence, izvedba zakona ponudbe in povpraševanje na trgu, nepoznanje pravic delavske družine, popolna izločitev pravega namena lastnine, ki mora služiti, ne pa roditi dobiček, krivična razdelitev dobrin, osredotočenje velikanske gospodarske moči v rokah nekaterih neodgovornih ljudi, ki dajejo kredit, vodijo anonimni kapital in tajno vodijo politiko držav.

Do oportunističnega, ali kot pravi Pij XI. »omiljenega« socializma je stališče Cerkev v kratkem naslednje: Cerkev obsoja načela socialističnega sistema, sistematično kolektivizacijo dobrin, materializacijo družbe po prvenstvu gospodarstva, kršitev osebnih pravic z odvzemom svobode in državnim vzgojnim monopolom, nepoznanje človekovega namena in božjih pravic, odkrito pa odobrava nekatere reforme, ki jih zahteva socializem, kot pravičnejšo razdelitev dobrin in obrambo delavskih pravic; Cerkev opravičuje posredovanje države v socialnih sporih, in končno potrjuje nacionalizacijo nekaterih javnih ustanov in kolektivizacijo gotovih dobrin, kadar predstavljajo »tako gospodarsko moč, ki je ni moči brez nevarnosti za javni blagor prepustiti v roke posameznikov«.

Proti komunizmu

S komunizmom ni možno nobeno sodelovanje, razume se, ne v znanstvenem oziru, niti na političnem področju. Okrožnica Divini redemptoris je določna kot v enem tako v drugem pogledu. Nova taktika komunistov

je spravila Cerkev v precej kočljiv položaj: odbiti ponujeno roko najbolj nevarne delavske stranke bi moglo pomeniti dolgotrajno onemogočenje pomirjenja med Cerkvijo in zapeljanim proletariatom, to bi bilo za površnega opazovalca vsekakor isto kot napoved vojne na mirovno gesto. Vsi se spominjamo, s kako boleščino je sv. oče v svojem nagovoru o božiču 1937 razložil tragično nužnost te odklonitve, s kakšno ljubeznijo je razlikoval med stranko in ljudmi, med zmotami komunističnega nauka in človeškimi nameni. Toda naloga, ohraniti resnico, braniti zapovedi in ustanove Kristusove je bila neobhodna in ni pustila prostora niti najmanjšemu kompromisu.

Fašizem

Pri obravnavanju tega vprašanja ne mislimo na nobeno državo, temveč hočemo le podati načelno stališče Cerkev do splošnega pojavnega, ki ga na kratko označujemo s pojmom fašizem, čeprav ta oznaka ni točna in povsem pravična. Stališče Cerkev do fašizma je bilo težavno in v zunanjem pogledu se Cerkev zanj skoraj da ni zanimala. Z domatičnega stališča je vprašanje lahko rešiti: ta ideologija ni nič manj različna od zamisli krščanske družbe kot komunistična. Če je totalitarni duh v službi razreda ali nacije, če povzroča ta duh socialno vojno ali vojno med narodi, če uči moralno diktature ali imperija, vedno postavlja na mesto Boga nekaj popolnoma zgrešenega, zanikuje zakon vsesplošne ljubezni v prid naturalistične morale borbe in gospostva, duši človekovo duhovno svobodo pod tiranskim pritiskom socialne koristi. Proti oboroževanju vsemogočne države ali rase, proti pretiranemu vzbujanju bojnega heroizma niso papeška pisma nič manj jasna kot proti podobnim marksističnim zmotam.

Ker pa hoče fašizem ohraniti in obnoviti narodne tradicije, zato išče pri krščanskih narodih krščanske, pri katoliških katoliške tradicije in ustanove in se postavlja za branilca teh tradicij in ustanov. Medtem ko je pri komunizmu jasno, da bi, če bi zmagal, zapiral cerkve in z vsemi sredstvi širil brezboštvo, obljublja fašizem svobodo bogočastja, često izgovarja ime Bog in predlaga Cerkvi ugodne konkordate. Cerkev, zvesta svojemu političnemu načelu, priznati obstoječi red pod edinim pogojem, da so njene pravice zaščitene, brez težav išče z njim modus vivendi prav tako kot v laični demokraciji. Med obema je možno torej neko politično sodelovanje, neko premirje. To premirje je seveda problematično, ker totalitarni režim ne mara nad seboj tuje metafizike in etike, še manj pa se more odpovedati svojemu večnemu poslanstvu Cerkev, ki ne more služiti propagandi neke filozofije, kjer so porušeni predpisi njene morale in hudo ponarejena načela njene vere. Na vzgojnem področju se je to že praktično videlo.

Elementi pozitivnega programa

Če hočemo doznati, kakšno bi bilo zadržanje Cerkev, če bi morala izbirati med komuni-

Današnja številka vsebuje:

Framasoni
Rasizem in Cerkev
Univerza
Pc doba slovenskega dijaka

zmom in fašizmom, moramo pošteno reči, da bi izbrala drugega kot manjše zlo; toda ona se ne boji ničesar bolj, kot biti postavljena pred to izbiro in vsa njena sedanja politika jo odklanja.

Cerkev se hoče temu izogniti na ta način, da svoje vernike stalno usmerja za borbeno duhovno delo: to je katoliška akcija, ki skuša pridobiti človeka na vseh poljih in v vseh okoljih najprej za katolicizem v vsej njegovi polnosti, nato za socialne in moralne zahteve, ki jih vera nalaga. Cerkev poziva katolice, naj kot člani politične in gospodarske družbe zgradijo iz elementov cerkvenega socialnega nauka konstruktivni program za preosnovo družbe. Temeljni kamen tega programa je ideja stanovske organizacije. S poklicno organizacijo upa Cerkev odpraviti zlorabe konkurence, omiliti ostrino razrednega boja, osvoboditi industrijo in podjetje brezimnega in klateškega kapitalizma ter najti srednjo pot med liberalno anarhijo in etatično birokracijo. V vrsah poklicne stanovske organizacije delavec ne bo več odpravljen s priprosto plačo, temveč bo postal družbenik, bo dal v podjetje svoj denar in bo kot upnik podjetja neposredno udeležen na dobrem ali slabem uspevanju podjetja. Z organizacijo stanov bo ustanovljen nov družbeni red, ne v duhu diktature enega razreda, temveč za skupno blaginjo družbe. Da bi preprečila komunistično nasilje, hoče zakonito in svobodno spremeniti socialne in gospodarske osnove družbenega reda. Proti krivični revoluciji svetuje pravično evolucijo.

Val protizidovskega gibanja je zajel v močnih demonstracijah vso Nemčijo. Italija je svoj protizidovski kurz močno poostrila. Zadnji teden se tudi vedno pogosteje sliši o protizidovskem gibanju, ki je zajelo Češko-Slovaško. Francija je začela zaskrbljeno gledati na židovski problem. Včeraj so Madžari v Budimpešti obračunavali na zelo bučen način z židi. Poljsko časopisje zahteva radikalno rešitev židovskega vprašanja, ki bo pa zelo težavno, saj je na Poljskem 42.5% vseh evropskih židov. Način postopanja v Nemčiji proti židom moramo iz krščanskega stališča obsojati.

V Palestino se že noben žid več ne upa. Anglija in USA, ki sicer preganjanje židov v Nemčiji zelo ostro obsojata, se vendar branita pred židovskim importom.

Še enkrat: naša univerza

Izbirajte med križem in snopom!

V »Jutru« z dne 13. nov. t. l. je izšla izjava nekaterih akademskih društev, v kateri ta društva protestirajo proti članku »Naša univerza, naša Alma mater«. Pred vsem smo v resnici veselja zagotovitev »niti nimajo podpisana društva namena, da dajo duška svojim protestom s štrajki«. Tej jasni izjavi bi se moglo zaupati, če ne bi bili med sopolisniki zastopniki struje, katere predstavniki so dali že veliko takih in podobnih obljub in izjav, ki so dajali celo častno akademsko besedo, pa je niso držali niti štiriindvajset ur. Pri prvem zborovanju meddruštvenega odbora se pa ne glede na to nikakor nismo mogli otresti utisa, da bo protestna akcija proti rektorju končala s štrajkom, kajti izrečno se je poudarilo, da se bo v primeru, ako g. rektor ne bo ugodil zahtevi kulturnih društev, da smejo zborovati na univerzi, kar spontano uprizorilo protestno zborovanje v avli in da bo šlo do skrajnosti. Beseda »štrajk« ni padla. Boj do skrajnosti pa pomeni v šargonu akademikov v zadnjih letih »štrajk«. V izjavi sicer beremo »Zavedajo se (delegati), da nimajo niti pravne niti formalne podlage, da bi sklepali v imenu vseh študentov« (namreč o štrajku). Prav: toda tista velika demagoška skupna zborovanja, ki smo jih doživljali od l. 1932 sem najmanj 10-krat, se takole vrše: Besedo dobijo že prej določeni govorniki (na tehniko se je dogajalo, da je predsednik dajal besedo samo že prej domenjenim hujšakcem, dočim drugim sploh ni pustil do besede), ki delajo hujše in hujše razpoloženje. Ko je masa po raznih slagerjih dosti vzhičena, se začne vzkljak »štrajk« in levičarji besno zarjovejo »štrajk«. Vse to je prej dogovorjeno točno po receptu, kakor so ga nekoč dajali »Rdeči signali«. Pa to se je dogajalo še lani in predlanskim.

Velikega poguma je treba, da se kdo takim metodam upre in da se vrne univerzi spet ono ozračje, ki je potrebno za mirno znanstveno delo.

Od l. 1933 se je ona skupina katol. akademikov, ki se je potem organizirala v Straži, odločila za to borbo in je zato pretrpela besne napade od strani levičarjev, a žalibog tudi od članov kat. društev. V teh društvih so bile tri kategorije ljudi: 1. dobri, odločni člani z jasnim katoliškim programom, ki so stali na naši strani; 2. nepopoljšljivi naivneži in kompromisarji; 3. pravi, izraziti komunisti, ki so se pa z neprimerno perverzno skrivali pod plaščem katoliškega imena, a istočasno aktivno posegali v komunistično propagando na univerzi. Teža nam niso hoteli verjeti in krogi, ki o notranjem društvenem delu niso mogli biti poučeni, so nasedli zakulisni gonji komunistov, ki so sedeli v naših društvih in so Stražo napadali, češ, da uporablja silo mesto ljubezni. Tistim, ki še danes dvomijo o naši analizi naših društev, damo lahko take dokaze, da jih bo strela zadela. Toda še eno bridko dejstvo moramo ugotoviti. Danes sedi cela vrsta naših mladih inteligentov v Parizu in obupano vije roke. Komunisti so, a zmanjkuje jim tal. Francija jih šikanira, v Jugoslavijo ne smejo! Kam zdaj? Zgubljene eksistence so, ki jih imate Vi, Rdeči signali, levičarski klubi itd. na vesti. Svet hočete rešiti, rešite zdaj nje! — Edino pravilna pot je jasnost in odkritosrčnost in samo s tem smo in bomo nakane nasprotnikov razblinili.

Najbolj nas je pa vznevoljilo, da se je prav neko nameravano zborovanje akademskega odseka jugoslovansko-češke lige vzelo za povod protestne akcije. Že izjava, ki so jo podpisala akademska društva na pobudo iste lige in jo poslali bivšemu predsedniku Benešu, je bila popolnoma depasirana, a klub »Straža« so smešili in s posebnim plakatom žigosali, ker je bil tako pogumen, da je podpis odrekel. Danes zahtevajo Čehi in Slovaki proti istemu Benešu javno pre-

iskavo, češ da je izdajal prave interese obeh narodov! Tako torej! Naši »ligaši« pa so hoteli imeti v najbolj akutnem stadiju češke krize zborovanje na univerzi, bržkone za njegovo nemogočo framasonsko politiko preteklih dni. Gledamo prečno? Žal ne! Doživeli smo vendar letos razna predavanja, kjer so na vse pretege zagovarjali Beneševo politiko in Hlinko grdo napadali.

Danes je eno gotovo: **Beneš je delal framasonsko, sovjetsko, protislovansko politiko.** Niti s Poljaki, niti s Slovaki, niti z Ukrajinci se ni mogel sporazumeti; posegal pa je tudi v našo državo z nam neprijazno tendenco. Pametnih nasvetov naših politikov ni poslušal, hotel je z glavo skozi zid, in milijone kron je porabil, da bi ustvaril pri nas javno mnenje, ki bi gnalo Jugoslavijo na isto pot in v isto propast.

Še enkrat: g. rektor je storil absolutno in edino prav, da je zborovanje prepovedal in naš meddruštveni odbor ni imel nikake kvalifikacije, ne iz moralnih, ne iz narodnih, ne iz akademskih, ne iz jugoslovanskih vidikov, da bi se zgražali nad ukrepom g. rektorja.

Če so bili res zastopniki društev »Zarja«, »Edinstvo«, »Jugoslavija«, »Slovenski klub«, »Doberdob« presenečeni nad dejstvom, da univerzitetna oblast ne prireditve ni dovolila, kakor pišejo v »Jutru«, smo mi le še bolj presenečeni nad dejstvom, da se še 13. novembra, ko je vendar že ves svet spregledal napačno politiko Čehov in ko jo Čehi sami obsojajo, niso oddahnili od tega presenečenja. Sploh vidimo že vsa zadnja leta, da so te struje u metno presenečene ob raznih dogodkih in dejstvih, a vse njihovo ljubečenje je depasirano.

Presenečene so bile, da ne simpatiziramo s sovjetsko Rusijo, da nismo napadali papeža zaradi izmišljenega protislovenstva cerkve v Primorju, da nismo goreli za sovjetsko ljudsko republiko Jugoslavijo, da nismo z njimi bruhali ogenj in žveplo na vsak pojav »fašizma«, in Bog ve še kaj.

Zdaj bomo pa še mi povedali, zakaj smo mi presenečeni. Nas preseneča, da razna društva ne razumejo znamenj časa in nevarnosti, ki nas ogrožajo. Nas preseneča, da mnogi akademiki, profesorji in drugi krogi niso razumeli, da je doba liberalnih univerz, ki so prakticirale popolno svobodo pouka, minila! Vse univerze Evrope z maloštevilnimi izjemami so 50 let svobodno učile, kar so hotele. Danes je Evropa nacistična in fašistična, ali sovjetska, ali liberalno masonska.

Kdo je to zakrivil? Ali ima 100 univerz z 10.000 profesorji in 300.000 akademiki kaj vpliva? Če ga ima, potem so univerze odgovorne za napačno usmeritev inteligence! Kaj pa, če nimajo nobenega vpliva? V obeh primerih jih je treba reformirati. V prvem zato, ker so imele slab vpliv, v drugem, ker niso imele nobenega vpliva.

Univerze se že reformirajo; ali se vrši sovjetizacija ali fašistizacija ali katerakoli »totalizacija«.

Mi hočemo biti popolnoma odkriti: hočemo »pokristjanjenje naše univerze«! Križ mora biti naš simbol in svetovnonazorno usmeritev naj akademski učitelji dajo akademikom po Kristusovih načelih. To je prav edini izhod, edina rešitev za nas! Drugače nas čaka kazen, ona kazen, ki jo Kristus vsem onim naloži, ki so ga izgnali iz vsega javnega življenja, iz državne uprave, iz šol. Jarem Kristusov bomo morali zemenjati z drugim trdim jarmom.

Izbirajte!

Obsojamo krivični kapitalizem, zavračamo zgrešeni komunizem in zahtevamo krščansko ureditev države!

Podoba slovenskega dijaka

»Straža v viharju« je že objavila članek o verskem položaju in miselni opredelitvi sedanjih slovenske srednješolske mladine ter obdelala vprašanje slovenske narodne zavesti med to mladino. Doraščajoči razumniški rod pa bo moral prej ali slej prevzeti od svojih očetov še mnoge važne naloge; predvsem bo moral nadaljevati njihovo kulturno delo, moral bo izpolnjevati, voditi in usmerjati slovensko kulturno življenje. Zato pa je potrebno, da se slovenski dijak pripravi za to važno poznejše delo, da si čim bolj razširi svoje

duševno obzorje

že na srednji šoli. Kako skrbi današnja srednješolska mladina za svojo notranjo duhovno rast in kakšno je splošno duševno obzorje današnjega povprečnega srednješolca? Skoraj po vseh zavodih najdemo nekaj zelo živahne in duhovno močno razgibane mladine, na katero smo lahko ponosni. Naši katoliški somišljeniki so tu marsikje vodilni in naša želja je, naj bodo povsod res prvi in nenadkriljivi. Zelo pa se je pisec teh vrst začudil, ko je ugotovil, da povprečno stanje po naših srednješolskih zavodih ni tako razveseljivo. Povprečni dijak se razen predpisane šolske snovi ne zanima za nobeno drugo stvar. Hodi v šolo, kolikor je treba, študira za šolo, v ostalem času pa ga vidiš na promenadi, po možnosti s cigareto v ustih in v družbi izvoljenke ali obratno, če ni ravno profesorjeva bližina preveč nevarna. Društveno življenje takega dijaka po večini ne zajame. Tujega slovstva ali sploh ne pozna ali samo zelo površno, tudi nobenega tujega jezika navadno pošteno ne obvlada. Za slovenske revije ali celo tudi različne dijaške liste komaj ve, ali tudi ne. Nekateri še kaj radi obiskujejo gledališče. Bol pa vleče kino. Številne ljubitelje ima med našim srednješolskim dijaštvom šport, kar je v neki meri gotovo zdravo in koristno. Tudi gostilne in kavarne so v okviru danih možnosti med višješolci priljubljene; poudariti pa moramo, da gre zadnja leta v tem oziru zelo na bolje. Povedati pa je treba še enkrat, da vladajo opisane razmere le pri povprečnem srednješolcu, da so povsod številne razveseljive izjeme in da so tudi precejšnje razlike med posameznimi zavodi ter med različnimi tipi in vrstami naših srednjih šol.

Vzroki.

Težko je najti vse vzroke takega stanja. Morda je temu nekaj kriva časovna razrvanost, mnogo krivde bi našli v vladajočem šolskem sistemu, nekaj morda v srednješolskih vzgojnikih samih, ki ali zaradi premajhnega znanja, še bolj pa ker so zaradi pičlih plač

Važno temeljno vprašanje

Pod tem naslovom je objavil »Osservatore Romano« obsodbo zakonskega odloka, ki je pravkar, kljub osebnemu posredovanju sv. očetu, prepovedal ženitev med italijanskimi državljani arijske rase in osebami tuje rase.

Vatikanski dnevnik smatra objavo tega odloka za enostransko kršitev podpisanega konkordata iz l. 1929 med italijansko državo in sv. Stolico, ki v svojem 34. členu priznava veljavnost cerkvene poroke.

V resnici bo v Italiji prav malo cerkveno veljavnih porok civilno neveljavnih po novem rasističnem zakonu. Toda princip, na katerega je država zadela, je prevažen, da bi ne bila dolžnost sv. Stolice, da svečano protestira.

prisiljeni iskati razne možnosti zasluzka izven svojega poklicnega dela, ne skrbe ali težko skrbe za vzgojo slovenskega razumniškega naraščaja tako, kot bi bilo potrebno; nekaj krivde pa je vsakakor tudi na dijaštvu samem.

Naša katoliška srednješolska mladina po večini ne spada v ta povprečni tip. Ona se v glavnem dobro zaveda svojih nalog in poslanstva svojega. Vendar pa ne sme in ne more ostati zadovoljna s tem, kar je. Naprej mora! Društveno življenje, samopomoč in zasebna delavnost mora dvigniti slovenskega katoliškega dijaka visoko nad raven pravkar opisanega povprečnega stanja.

Listi in revije, ki zajemajo srednjo šolo.

Kot smo že omenili, večina povprečnega dijaštva slovenskih revij ne zasleduje. Vrhnja plast razboritejšje mladine se sicer s kritičnim očesom zanima tudi za to stran slovenskega kulturnega življenja, vendar kakega pomembnega vodilnega vpliva na duhovni razvoj slovenske srednješolske mladine revije nimajo. V razmerah, kakršne so, bi bili tudi v zadregi kaj naj tej mladini priporočamo. Dom in svet vsekakor. Druge pa, kot se zdi, bolj negativno kot pozitivno vplivajo na duhovno rast naših mlajših prijateljev, kar velja posebej za Sodobnost in Ljubljanski zvon, ki smo ju v eni zadnjih številk Straže zlasti svetovno-nazorskega gledišča podrobneje razčlenili.

Od katoliških listov, pisanih za dijaštvo in razumništvo, prihajajo na srednje šole Straža v viharju (in to kljub preganjanju in nagajanju nekaterih gg. ravnateljev in gg. profesorjev), ki obenem prinaša tudi obvestila Slovenske dijaške zveze, Mi mladi borci (v visoki nakladi), in prav tako kongregacijski glasili Naša zvezda za dijakinje in dijačke. Dolžnost vsakega katoliškega dijaka je, da naročuje te liste, piše v njih in jih razširja. Naj ne bo med deset tisoč slovenskimi dijaki nobenega, ki bi vsaj enega teh listov ne imel naročenega ali pa vsaj bral.

Od nasprotnih listov bi bilo omeniti Našo voljo, s katero so srednje šole ponekod poplavljeni in jo delijo menda zastoni, in pa še kak drug omembe nevreden drobiž se najde tu in tam. Levo glasilo 1551 je v času svojega preteklega izhajanja bolj redko zašlo v kak srednješolski razred.

Na nekaterih zavodih pišejo in razmnožujejo dijaki sami svoj list. Taka stremljenja toplo pozdravljamo in želimo, da bi bilo osnovanih čim več takih krožkov. Večina slovenskih pesnikov in pisateljev je izšla iz takih krožkov.

Delitev poroke v civilno in cerkveno je ena izmed največjih napak sedanje družbe od Jozefa II. dalje. To je bil sad zmote, da so pravoslavci ločili v poroki zakrament od pogodbe in zato zahtevali za civilni zakon oblast upravljati zakonske zadržke in za civilna sodišča pravico razsojevati v zakonskih razpravah.

Brez dvoma zadane poroka ob družbeno pravo, saj je družina »živa celica družbe«, in ima potem takem socialna oblast neko pravico, da ureja zakonske odnose.

Toda odkar je J. Kr. povzdignil to pogodbo do časti zakramenta, spada zakonska zveza v območje Cerkev.

Le popolnoma civilne zadeve pri poroki se tičejo države: različne določbe o poroki, pravice dedovanja poročencev po svojih starših, pravico dedovanja poročencev po smrti enega od njiju itd.

Po božji volji pa pripada edinole Cerkev, ki se opira na božje in naravno pravo, pravi-

ca odločevati o veljavnosti poroke, o skupnem življenju, o legitimnosti otrok, o avtoriteti staršev, in prav posebno še o razdiralnih zakonih državi.

Nepoznanje teh pravic Cerkve in priznanje pravice državi, da samovoljno postavi civilni zakon, pomeni maličiti pravi pomen poroke in spravljati v dvom in zmedo vest kristijanov.

Ko je l. 1929 Mussolini podpisal s sv. Stolico konkordat, je tudi določil, ne da bi ukinil civilno poroko, da ima cerkvena poroka pred civilno oblastjo prav isto veljavo, kot pred cerkveno. To je bilo pametno in spravljivo dejanje, ki je zaslužio iskreno zahvalo sv. očeta.

Zato so posledice novega odloka tem bolestnejše.

Zabranjuje namreč zakon, ko ga Cerkev proglašajo za legitimnega, prepoveduje skupno življenje, ko ga Cerkev zapoveduje, proglašajo za nelegitimne otroke, ki jih Cerkev priznava za legitimne, zametuje kot neveljavno zvezo, ki jo katoliška vera pozdravlja kot sveto.

In vse to le zato, da se pripomore skupnosti po krvi do zmage nad skupnostjo po veri; vse samo zato, da se da zadoščenje nekim pseudo-znanstvenim teorijam o rasi, ki so popolnoma v nasprotju s poslanstvom, ki ga je prinesel na svet naš Gospod Jezus Kristus.

Ta zakonski odlok nas vodi zopet nazaj v stare spore preteklih stoletij, ko so Galikanci, protestanti in jožefinci izbrisali bistveno verski značaj ženitvene pogodbe.

Gotovo sprva poseganje Cerkve v ženitveno zakonodajo ni bilo tako obsežno in natančno določeno, kakor danes. Tudi tukaj imamo počasen in neviden razvoj.

Okoli leta tisoč je njena izključna oblast nad poroko priznana po skoraj vsem tedanjem krščanskem svetu. Cerkev se ne zadovoljuje več samo s tem, da brani evangeljske temelje poroke, ampak upravlja, opredeljuje, urejuje vsa ženitvena prava.

Toda v 14. stol. se začena javljati reakcija v Cesarstvu in v 18. stol. v Franciji. Svetna oblast zahteva zakonodajno in sodno oblast v ženitvenih zadevah. Papeži protestirajo in izrekajo kazni.

Nekateri teologi skušajo najti srednjo pot med pristaši kanonskega prava in zastopniki civilnega prava.

Nauk, da je poroka pogodba in zakrament, se v Cerkvi vedno jasneje poudarja, medtem ko obvlada v 18. stol. javno mnenje mišljenje, da je poroka zgolj civilnopravna pogodba, popolnoma neodvisna od vsake vere.

Bila je to tiha, nevidna borba med Cerkvijo na eni strani in kralji ter principi Evrope na drugi strani; med katoliškimi verniki in enje bila odkrita med katoliškimi verniki in enciklopedisti pa je bila odkrita in ostra.

Obsodbe in natančne definicije sv. Stolice za vedno določajo nauk Cerkve v tem tako važnem poglavju družbene morale.

Pij VI, opominja Jožefa II., da ima edino Cerkev moč, da določa razdiralne zadržke. Pij VII., Leon XII., Pij VIII., Gregor XVI., drug za drugim branijo pristojnost cerkvenih doleob o tej zadevi.

Pij IX. znova proglašajo, da ne moremo poroke pretvoriti v zgolj civilno pogodbo. Sylabus v svojem 26. stavku ponovno objavlja obsodbo naukov Ivana Nuytza iz l. 1851. Leon XIII., zlasti v encikliki Insuperabili, takoj po svojem nastopu, nato v encikliki Arcanum z dne 10. febr. 1880, znova povzema ves nauk Cerkve o krščanskem zakonu: ne zanika državi vloge, da prilagodi poroko obči blaginji in da določi zanjo civilno pravne posledice; toda edinole Cerkvi pripada pravica in dolžnost, da se briga za zakon sam.

Država torej ne more, kakor to predpostavljajo pravkaršnji rasistični zakonski odlok, določati kristjanom zakonskih zadržkov. Logika, stoletno izkustvo, naravno in božje pravo dajejo to oblasti izključno cerkveni avtoriteti, postavljeni od Jezusa Kristusa.

Korporativizem v Italiji

Mladi slovenski znanstvenik dr. Ciril Zebot, ki je objavil že več člankov v »Času« in v »Tehnici in gospodarstvu« ter v »Slovincu« zanimiv spis o integralni bonifikaciji zemljišč, ki ga je izvedla italijanska vlada, bo v kratkem izdal pri Mohorjevi družbi kot uspeh svojega znanstvenega dela v Italiji (na katoliški univerzi v Milanu in v Rimu), ko je poučeval fašistični poskus nove preureditve družbe pri prvih virih, knjigo »Korporativno narodno gospodarstvo« (Poizkus opisno teoretične slike korporativnega narodnega gospodarstva v političnem okolju in pravem okviru fašistične države). Knjiga izide sredi decembra kot 11. države).

Ne da bi hoteli danes posebej poudarjati važnost tega dela, ki nam bo predstavilo v neizkvarjeni podobi, kako poskušajo v naši sosednji državi z novo organizacijo družbe in gospodarstva odpraviti socialno zlo, prinašamo danes samo nekaj misli iz uvoda, ki ga je mlademu znanstveniku napisal nesporna avtoriteta v vprašanjih korporativizma v Italiji, vseučiliški profesor in vodja instituta gospodarskih ved na katoliškem vseučilišču v Milanu, dr. Francesco Vito.

Osnova korporativizmu je organična zamisel družbe. Organična zamisel družbe pa je bistveno dvojnostna: priznava samolastno stvarnost poedinca in družbe. Zavrača torej individualistično zamisel družbe, ki ji je edina stvarnost poedinec, pa tudi kolektivistično zamisel družbe, ki ji je edina stvarnost družba. Nameni družbe so namenom poedincev nadrejeni. Poedinci in pa manjše združbe imajo sicer svoje samobitne namene, vendar so ti nameni povezani z nameni družbe kot celote tako, da dosege namenov družbe ne smejo ovirati ali preprečevati.

Tako smotrovno gledanje (visione finalistica) omogoča spoznanje dvojnostne stvarnosti poedinca in družbe, služi pa tudi za prikaz razmerja med družbo (državo) in poedincom. Družbo sestavlja celokupnost manjših združb z lastnimi nameni, država pa je družbena celota, namenjena doseganju skupnih namenov. Družba torej živi v državi v tem smislu, da dosega lastne namene po državi. Zato je država nadrejena tudi gospodarstvu. Zmotno je liberalistično načelo, da država nima nobene druge naloge, kakor omogočati posameznikom, da dosega svoje zasebne namene. Tako naziranje žrtvuje državo poedinca. Zmotno pa je tudi nasprotno naziranje, ki žrtvuje poedinca državi, kolektivistično naziranje. — Pravo je le to, ki priznava tudi poedinca lastno osebnost, lastno območje dejavnosti in namenov, ki se ne izčrpajo v državi. Totalitarno državo z geslom »vse v državi, nič izven nje« je treba razumeti v tem smislu, da se zaveda država svoje naloge: Jamčiti uspešno doseganje družbenih namenov in da zato tudi ureja vsa razmerja v družbi tako, da se nameni poedincev in pa manjših združb skladajo z nadrejenimi nameni družbe same. Zato usmerja v dosegu teh namenov tudi gospodarstvo. »Vse v socialnem življenju se razvija v državi«, kakor bi za liberalistično državo lahko rekli »vse v socialnem življenju se razvija izven države.« V tem smislu je gospodarstvo podrejeno politiki, ker gospodarstvo ne dosega dostojanstva samobitne vrednote. V tem smislu so etične, verske in druge vrednote deležne priznanja v državi (imajo seveda tudi lastno, od priznanja države neodvisno vrednost, država le prizna njih pomen tudi za socialno življenje, česar liberalistična država ni storila, ampak jih je prezirala.) Tako smotrovno gledanje služi tudi za prikaz korporativne zgradbe družbe.

Ker se družbena celovitost uresničuje z izpolnjevanjem nalog, ki pri doseganju družbenih namenov zadevajo poedince in manjše združbe, je jasno, da so poedinci, manjše združbe in družba kot celota med seboj organsko povezani. Organična vez je prav v opravi, ki ga poedinci ali neposredno ali pa po

manjših združbah opravljajo pod vidikom namenov družbe. V izpolnjevanju tega opravila izraža poedinec svoje sposobnosti, razvija lastno osebnost in zasleduje lastne gmotne in duhovne namene.

Družba pa potrebuje za doseganje svojih namenov organe. Ker pa so za doseganje teh namenov bistvena opravila, ki jih opravljajo poedinci, je jasno, da morajo te organe sestavljati predvsem združbe tistih, ki opravljajo enako opravilo, to je tistih, ki pripadajo istemu poklicu, ker pač ta opravila točno odgovarjajo poklicu.

Odtod zamisel korporacije in sicer korporacije na poklicni podlagi:

Lahko je sedaj določiti odnose med državo in pa med korporativno družbeno zgradbo. Ker je namen države jamčiti doseganje družbenih namenov in ker je korporativna zgradba namenjena prav za dosegu teh namenov, je naravno, da ima država neposredno odgovornost v korporativnem družbenem redu.

Iz tega izhaja troje spoznanj, zaradi katerih je treba zavrniti trojno zmoto, ki se čisto ponavlja v pogledu na razmerje med državo in med korporativnim redom.

1. Dolžnost države je, da prikljče v življenje korporacije, kadar jih ni. Zmotno je torej naziranje, da mora država pasivno čakati, da se korporacije izoblikujejo same iz sebe.

2. Državi pristojna orisati dejavnostni krog poedinih korporacij v skladu s posebnimi zgodovinskimi pogoji trenutka in vzporediti odgovarjajočo dejavnost poedinih korporacij. — Zmotno je torej naziranje, da mora država pustiti korporacijam v pogledu njih dejavnosti polno prostost.

3. Državi pripada tudi pozitivno pravno urejevanje korporacijske dejavnosti, ker so korporacije po svojem namenu državni organi. Zmotno je torej naziranje, da se korporacije enačijo z državo.

V prihodnji številki bomo povzeli še izvajanja profesorja Vita o pomenu korporativizma na gospodarskem in socialnem področju. Danes pa še dodajemo konec predgovora profesorja Vita.

»Te bistvene poteze (del njih bomo objavili prihodnjič, op. ured.) korporativnega narodnega gospodarstva, kakor tudi sociološke, politične in pravne osnove fašističnega korporativizma se je posrečilo dr. Cirilu Zebotu v pregledni obliki zbrati v svoje delo, ki ga z veseljem predstavljam. Razsežnost ozirno na praktična uresničenja fašističnega korporativizma pa dajejo poleg tega tej knjigi značaj dragocenega sredstva za inozemca, ki bi želel dodobra spoznati in se orientirati v obnovi, ki jo je v Italiji izvedel fašizem. Želim, da bi v razdobju, ko je študij korporativizma v Jugoslaviji v ponovnem razmahu, delo dr. Cirila Zebota doprineslo k razsvetljenju idej in k točnemu poznavanju tistih načel, ki se naznanjajo kot vodilna načela družbe dvajsetega stoletja.«

Dr. Zebotu, našemu mlademu znanstveniku moremo ob tako laskavem priznanju dr. Vita le iskreno čestitati in že sedaj opozarjamo javnost, da te knjige ne prezre.

Na občnih zborih naših društev so bili izvoljeni sledeči predsedniki:

Savica: Grgič Hermina, cand. phil.
Danica: Sofer Franc, cand. iur.
Zagrebska Danica: Horvat Lojze, cand. phil.
Akademski športni klub: Dobovšek Jože, cand. plih.

**Pridobivajte nam
novih naročnikov!**

Nemčija:

Rosenberg priporoča v borbi proti krščanstvu več zvitosti

Alfred Rosenberg, ki mu je poverjena naloga, da izdela in oživotvori svetovni nazor nemške nacionalno-socialistične stranke, je imel pred kratkim zaupen govor. Naglasil je, da so danes v Nemčiji prevroče glave, ki bi hotele naenkrat obračunati s katoliško Cerkvijo, kakor tudi z evangeličansko. Pred vsem se ne sme misliti, da je komunizem izkoreninjen že na ta način, da so prepovedane vse stranke. Razen tega nas sili mednarodni položaj katoliške Cerkve, da moramo biti proti njej zelo oprezna. Vsak napad na katoliško Cerkev se objavlja v svetovnem tisku, in to slabi naš mednarodni položaj. Meni je popolnoma jasno, da morata katoliška Cerkev in tudi evangeličanska izginiti iz življenja našega naroda, toda če nekateri zahtevajo radikalizem in hočejo naenkrat uničiti ti cerkvi, jim pravim, da škodujejo ugledu državne vlade in da razen tega samo večajo »mučeništvo« vernikov.

Naše glavno polje delovanja proti Cerkvi je nemška mladina. Tukaj smo že naredili velik korak naprej. Katoliško mladinsko gibanje, v kolikor obstoja, ni nič drugega, kakor razkrojene skupinice, ki bodo s časom izgibile in se razblinile popolnoma v »Hitlerjevi mladini«. Tej se ne morejo upirati, ker vse podira pred seboj. Razen tega je šolski načrt v šolah tako usmerjen, da bo novi naraščaj popolnoma osvobojen cerkvene goljufije.

Treba je imeti pred očmi, da se tudi med katoliško duhovščino dobijo prijatelji nacionalno-socialistične stranke, ki bodo našim namenom najbolje služili in polagoma prešli na stran našega svetovnega nazora. Z njihovo pomočjo bomo izpraznili zadnje pozicije Cerkve. Razen tega imamo v rokah tudi sredstva za pritisk. To so finančne pomoči duhovščini od strani države. Mi moramo tukaj sistematično in dosledno delati, da prerežemo žilo vodnico denarnih virov klera.

Kar se tiče procesov glede nenravnosti svečeništva, sem mišljenja, da ti v stari Nemčiji niso dosegli velikih rezultatov, ki smo jih pričakovali. V tem pogledu moramo biti zelo oprezni in ne smemo verjeti vsaki vesti. Vsak naš izmišljeni primer da tisk katoliške Cerkve na veliki zvon. Drugo je vprašanje glede na vzhodno marko (bivšo Avstrijo). Tu je sedaj treba pričeti s temi procesi o nenravnosti, toda treba je čakati na mig našega vodstva. Ne smemo zgrešiti iste napake kakor Bismarck. Naš nasprotnik je zvit, in mi se mu lahko upremo le z boljšim orožjem, kakor ga ima on. (»Hrvatska Straža«, 6. nov. t. l.)

Laž je, da se Cerkev bavi s politiko

V preteklih dneh je sv. oče sprejel v audienco udeležence mednarodnega kongresa arheologov. V svojem govoru je sv. oče v navadno ostrem tonu grajal preganjalce Cerkve v Nemčiji. — Sv. oče je rekel, da ga ta preganjanje ne žalostijo samo kot očeta vseh vernikov, temveč tudi kot človeka, ker vidi, da je v Nemčiji ljudsko dostojanstvo tako ponižano. Tolaži ga to, da je v svojem življenju že videl več zvezd, ki so se pokazale na obzorju, toda so spet naglo izgibile. Tako je videl, kako se je dvigala zvezda Napoleona III. in Viljema II., toda videl je tudi njihov propad. — Na koncu je sv. oče dejal: »Laž je, da se Cerkev bavi s politiko. Njena politika je politika obče blaginje.« — Ostri ton, s katerim je papež izrekel ta govor, je iznenadil poslušalce in poročevalce listov. (»Katolik«.)

Univerza

JBCNI ZBOR DRUŠTVA SLUŠATELJEV JURIDIČNE FAKULTETE.

19. t. m. je bil občni zbor najmočnejšega strokovnega društva na naši univerzi. Zato je razumljivo, da je pri vseh vladalo veliko zanimanje posebno za izid volitev, ker se je dalo sklepati, da bodo tudi to društvo, ki so ga dosedaj vodili akademiki, ki se sami od diktature sem nazivajo »nacionalni« (njihovi očetje so bili samo »napredni«), pa jim ljudje pravijo liberalci, prešlo v roke one vodilne struje na naši univerzi, ki je najbližja slovenskemu narodu in njegovi katoliški tradiciji.

Društvi »Jugoslavija« in »Edinstvo«, med katerima se skuša zopet ustvariti vsaj na zunaj edinstvo, sta sklenili koalicijo in v tem znamenju izdali volilni letak, ki je prinesel depasiran citat iz »Straže v viharju«, nato pa pozval vse, naj ne nasedajo niti rušilec akademske svobode (kdo je to, ni jasno povedano), niti levičarskim frazom o demokraciji, ki so le krinke za njihovo destruktivno delo. Iz zadnjih besed je razvidno, da so vsaj liberalni akademiki ohranili trezne glave vsaj v toliko, da niso sledili klicu očetov v liberalno-marksistično koalicijo. Ni znano, ali levičarji niso hoteli paktirati z jugofašisti, ali pa so se slednji zbal diktature proletariata. Razgovori za to koalicijo so se pa vodili.

Potek občnega zbora.

Ob napovedani uri je predsednik pričel občni zbor pred popolnoma zasedeno zbornico. Poročilom, ki že leta in leta tožijo nad premajhnim sodelovanjem članstva pri društvenem delu, je sledila skromna debata. Bila je izražena pritožba, da se je odbor premalo zanimal za novo juridično uredbo, oziroma da je zanjo premalo zainteresiral članstvo. Toda vpričo dejstva, da slabše juridične uredbe, kot jo imamo sedaj, itak ni mogoče ustvariti, je razumljivo, da se nihče ne bo pritoževal, če nam z novo uredbo olajšajo študij. V tej zvezi moramo omeniti resolucijo o novi uredbi, ki je bila soglasno sprejeta. Predlagatelj se je v bistvu strinjal z novo uredbo, predlagane so pa bile nekatere spremembe, ki so predvsem denarnega značaja. Resolucija je bila predložena g. dekanu juridične fakultete s prošnjo, da skuša na merodajnih mestih doseči, da se v resoluciji navedene točke izpremenijo v korist slušateljev. Pri vsej debati, oziroma predlogu za juridično uredbo, se je opazilo, da vlada med slušatelji juridične fakultete v tem pogledu mnogo več resnosti in volje do resničnega znanstvenega udejstvovanja, kot pa na tehnični in medicinski fakulteti, sodeč seveda po izvajanjih na občnih zborih teh dveh fakultet. Če pomislimo, da so pač tam glavni akterji levičarji, potem nam je to tudi povsem razumljivo. Na juridični fakulteti so levičarji v katastrofalni manjšini, zato vlada pri vseh akcijah, ki izhajajo iz te fakultete, tudi mnogo več resnosti in volje do p a m e t n i h akcij, ki nimajo zakulisnih namenov.

Sledile so volitve novega odbora. Vložene so bile tri liste: slovenska lista s tov. Klemenčičem Francetom, cand. iur., nacionalna lista (Kolenc Črtomir) in anonimna lista, na kateri so kandidirali sotrudniki levičarske Sodobnosti (n. pr. Godina Ferdo, Vodopivec Vlado). Po kratkem odmoru je sledilo glasovanje po listkih. Nato pa so se skrutinatorji umaknili in prešteli glasove. Levičarji so odnesli 49 glasov, liberalci 132, naša lista pa je zmagala s 142 glasovi. S to zmago je najmočnejše strokovno društvo prešlo v roke akademikov, ki bodo znali ščititi interese slovenske univerze pred nepoklicanimi vsiljivci. Veselo razpoloženje, ki je po dobljeni zmagi zavladalo med katoliškimi študenti, se je preneslo tudi na ulico.

Slišijo se glasovi, da so se pri volitvah dogodile nekatere nepravilnosti. O tem bomo še imeli priliko jasneje spregovoriti. Danes rečemo samo to, da nam sedaj postaja jasno,

kako so mogli liberalni akademiki skozi štiri leta zmagovati na juridič. fakulteti kljub temu da so včasih sami priznavali, da so v manjšini.

FRAN MILČINSKI, UTEMELJITELJ MODERNEGA MLADINSKEGA SKRBTVA PRI NAS.

Slovensko vseučilišče se je oddolžilo spominu Frana Milčinskega, čigar 70 obletnica rojstva je bila sicer že konec lanskega leta tako, da je g. prof. Dolenc, ki vodi vaje iz kazenskega prava, skupno s prof. Maklecom določil eno teh vaj predavanju o Franu Milčinskem (22. t. m.).

Uvodcma je g. prof. Dolenc ob navzočnosti dr. Krejčija, ki je zastopal rodbino, naznačil pomen Milčinskega in pa naše spominske slovesnosti.

»Naša spominska slovesnost je vpadla med dve drugi važni spominski svečanosti. Pred kratkim smo slavili 20 obletnico, kar so se zedinili Slovenci, Hrvati in Srbi iz avstro-ogrške monarhije v samostojno državo Slovencev, Hrvatov in Srbov, čez malo dni pa bomo slavili 20 obletnico, ko smo se združili v svobodno državo Srbov, Hrvatov in Slovencev. Slovenci smo prinesli kot doto v našo novo državo ne samo lepoto naših krajev, ne samo višino naše splošne kulture, ampak tudi visoko slovensko pravno kulturo. Mi smo prinesli v novo državo ne samo objektivno sodstvo, odvetništvo, notarstvo, upravo, upravno sodstvo, ampak tudi našo visoko pravniško književno znanost. In eden najboljših tvorcev naše književne znanosti je bil Fran Milčinski, velik pravniški pisatelj in pospeševalec mladinskega sodstva, ki je naše mladinsko sodstvo moderniziral. Če bi bil Milčinski član kakega večjega srednjeevropskega naroda, bi mu že davno postavili bronast spomenik, vi pa, bodoči pravniki in pravnice, postavite mu v svojih srcih spomenik aere perennius in spoštujte tiste, ki so nam ustvarili slovensko pravno kulturo.«

Predavanje za to slovesnost je sestavila s. Justa Slana, ki je v res odlično sestavljenem referatu »Fran Milčinski kot mladinski sodnik in njegovo delo na polju mladinskega skrbstva« prikazala prizadevanja Milčinskega, ki je pri nas uvedel nove smeri v mladinskem sodstvu, da ga po pravici lahko imenujemo očeta in idejnega tvorca moderne mladinskega sodstva pri nas.

Z mladino je imel mnogo opraviti kot mla-

dimski sodnik, pa tudi izven poklica je praktično delal na polju mladinskega skrbstva. Pri vsej pomanjkljivi in zastareli zakonodaji (saj je šele l. 1899 izšel v Ameriki prvi zakon za maloletnike in saj je šele l. 1912 dobila Evropa prvo sodišče za maloletne) si je na vsi moč prizadeval, da je kazni dajal bolj vzgojni značaj, ker je hotel, da se kaznovani poboljša in postane zopet polnovreden člen človeške družbe. Bridko se je pritoževal, »čeprav vidimo cilj in vemo za smer, nam je prepovedana pot«. Pri prvem avstrijskem kongresu za varstvo otrok (1907), ki je zahteval tudi, da se izboljša kazenski zakonik in sodni kazenski postopnik za maloletne, je Milčinski odločilno sodeloval. Ko so dobila l. 1909 okrajna sodišča posebne oddelke za mladinsko skrbstvo, je bil v Ljubljani prvi voditelj tega oddelka Milčinski. Na njegovo pobudo se je ustanovilo leta 1908 v Ljubljani Društvo za varstvo otrok, v katerem je bil sam izredno delavni tajnik. Smisel za te moderne nazore pa je širil po svojih mladinskih spisih in s predavanji, kjer je znal biti, čeprav ga poznamo kot humorista, tudi prav oster, kadar je naletel pri »dobro vzgojeni družbi« nerazumevanje ali celo zgražanje.

Smernece za praktično skrbstvo izprijene mladine nam podaja zlasti v knjigi »Ptički brez gnezda«. Na kratko jih moremo takole povzeti: 1. Kakor imajo starši prvenstveno pravico do vzgoje, tako imajo tudi prvenstveno dolžnost vzgajati svoje otroke (knjiga »Mladih zanikrnežev lastni životopisi« je polna trpkih očitkov staršem, ki to svojo dolžnost zanemarjajo); 2. drugi važni vzgojni, ne samo učni činitelj je šola; 3. za zanemarljivo mladino mora skrbeti tudi občina, ki naj ustanovi posebne sirotinske svete; 4. izprijeno mladino je treba iztrgati iz okolja, ki kvarno nanjo vpliva in jo izročiti dobri družini na deželi; 5. za izprijeno mladino naj se ustanove vzgojni zavodi; 6. za nepoboljšljive pa poboljševalnice.

Te ideje Milčinskega so prišle do polnega upoštevanja, ko smo začeli pri nas ustvarjati nove zakone. Vseboval jih je že načrt za kazenski zakonik iz l. 1921 in jih je v celoti prevzel tudi kazenski zakonik iz l. 1929. Čeprav Milčinski ni nepredno sodeloval pri sestavljanju teh zakonov, ni dvoma, da je bil vpliv njegovih idej, ki jih je pri nas širil, tudi pri ustvarjanju in oblikovanju zakonskih dolešč odločilnega pomena.

Tako se je naša slovenska univerza in naš pravniški naraščaj oddolžil spominu našega idejnega borca za moderno mladinsko slovstvo.

Framasoni na Slovaškem

Časopisje je po zadnjih dogodkih v Čehoslovaški polno raznih vesti o čehoslovaških framasonih in Zidih. Izgleda, da se je v tej zemlji tem temnim elementom zelo dobro godilo. A sedaj je nastal preokret. Vsem poznavalcem tajno organiziranega svetovnega židovstva in framasonerije je jasno, da so oni bili v veliki meri krivi raznih nesreč, političnih in socialnih v Čehoslovaški. (V naslednjem prinašamo izvlečke iz zanimivega članka »Hrvatskega dnevnika« od 29. oktobra t. l., ki ga je o prostozidarski loži v Bratislavi napisal očividec g. Mirko Glojnarčič:

Med prve akte slovaške vlade — dr. Tiso, dr. Durčanski, prof. Čermak ter Lidor in Mach — spada razpust komunistične stranke in kmalu nato razpust prosto-zidarjev lož. Ne more se reči, da so proti komunistom nastopali tako strogo in nepopustljivo, kot proti prosto-zidarjem. Tu ni bilo milosti niti za — las. Hlinkova garda je takoj vdrla v prostore prosto-zidarjev skupno s policijo. Glavni organ stranke Andreja Hlinke »Slovak« in pa »Slovaška Pravda« sta prinašala polne stolpce senzacionalnih vesti o odkritjih v masonskih ložah: Gnezdo razvrata! Leglo nemorale! Štirinajst mestnih lož! Šest bratislavskih lož! Strašen cilj prosto-zidarstva! itd., itd. Na dolgo in

široko se je pisalo o framasonstvu, da je na podtalni način zavladalo v vseh visokih krogih. A javnost, ki ji framasonske lože, njihov cilj in delo niso bili znani, je bila iznenadena s temi odkritji. Mnogi so se križali od začudenja, niti zdaleka ne sluteč, da bi kaj takega moglo biti sredi njihove Bratislave.

V kratkem času se je isto zgodilo tudi z ložami v Košicah in ostalih mestih, ki se nahajajo v mejah ČSR, kakor tudi v sami Pragi.

»Bilo je 10. nov. dopoldne, ko smo se šli pred visoko hišo na Trgu 1. maja. Dvonadstropna hiša z dvema velikima vhodoma, na katerih so močna hrastova vrata. V oči mi je takoj padlo nekaj, česar ni na drugih oknih: močni železni roloji.«

»Gremo najprej v pritličje« — sem rekel V. Kovarju, ki je stopal pred mano.

»Dobro, gremo v pritličje.«

Pa vidim, da me ne vodi v pritličje. Ze sva v II. nadstropju.

»Vidiš, samo tu lahko prideva v pritličje. Ali ne vidite, da je ta hiša zgrajena specialno za neke tajne namene in se v pritličje lahko pride samo skozi II. nadstropje. To ni tako enostavno.«

Ko je V. Kovar odprl vrata in prvi vstopil v temo, se tudi jaz nisem ničesar bal, temveč

sam hrabro stopil za ním v to temno sobo, ki sem v njej sprva opazil samo dva električna svečnika, ki sta se prižgala. Na pritisk na električni gumb se je prižgala neka lučka, ki ni bila jača od večne lučke v naših cerkvah. Bil sem v prostoru, ki je skoraj sličen mrtvašnici. Zidovi so bili obloženi z črnim suknom, tudi tisto malo pohištva, nekaj stolov in mala miza, je bilo vse črno pobarvano. Vse to ne bi bilo tako strašno, če ne bi zagledal poleg sebe krsto, pokrito s črnim prtom. Malo je manjkalo, da nisem stopil nanjo.

Za mizo je stal človeški skelet, ki se je začel zibati, ko se ga je Kovar malo dotaknil s prsti. V eni roki je držal skelet nekako palico, ki je bila slična škofovskim palicam, drugo roko pa je držal kvišku, kot kip svobode v Ameriki. Zares strašno deluje na človeka tak skelet, ko se zaziblje in začne škripati. Pa če bi bil to skelet kakega manjšega človeka, naj bi že bilo, toda to je bil skelet za 20 cm višji od mene, visok preko 190 cm.

Kaj se je vse v tej sobi dogajalo? To je težko zvedeti, ker nihče, kdor je enkrat moral stati ob takem skeletu in prisegati vernost in vdanost masonski loži in ostalim bratom, o tem ne govori. Le nekaj malega smo lahko zvedeli o masonskih ceremonijah:

Ko je bil kdo sprejet v ložo, tedaj so ga po dolgih spraševanjih in izkušnjah privedli v to mračno sobo. Da ne bi videl, kam ga peljejo, so mu zavezali oči s črnim robcem in ga postavili pred skelet. Ta čas je veliki mojster dvignil proti njegovi glavi svoj meč, istotako so storili tudi vsi ostali člani ali »bratje«, kakor se med seboj imenujejo. Tedaj je veliki mojster izgovarjal prisego, a novi brat je za njim ponavljal.

»Prisegam, da ne bom nikdar izdal skrivnosti, da se bom pokoraval vsem odredbam bratov in da ne bom nobenemu bratu nič žalega storil. Če bi pa kdaj prelomil prisego, naj me prebodejo vsi meči, ki so uprti vame.«

Nato ga bratje položijo v krsto. Tedaj veliki mojster zopet nekaj pridiga in prisega, a četvorica s kapucami pokritih članov nese skozi temne hodnike človeka v krsti. Nesejo ga v veliko dvorano, kjer se vrši glavna ceremonija. Ob vhodu se nahajajo močna železna vrata, ki se odpirajo s pomočjo mehanizma. Taka vrata lahko vidi človek samo v filmih, kjer se gangsterji borijo s policijo in bežijo v tajne prostore, ki so opremljeni s takimi vrati.

Ko je novi član sprejet, gredo v veliko dvorano za gostije: stene v tej dvorani so pokrite s prekrasnimi umetniškimi slikami, kakršne se redko kje najdejo. Razume se, da so te slike največ iz »zemeljskega raja«. Adam in Eva imata največ besede.

Vsekakor je najzanimivejša predoba, kjer se nahajajo kapuce in predpasniki, ki so jih člani lože oblačili. V predsobi se nahajajo tudi slike vseh zaslužnih framasonov, a med prvimi velika fotografija Masaryka in dr. Beneša. Med temi fotografijami se je našla tudi fotografija nekega franciskana iz Bratislave, kar je vzbudilo največ začudenja.

S kakimi stvarmi so se bavili člani framasonskih lož, se najbolj vidi iz nekega akta. Iz njega se da razbrati, da je bila izglasovana obsodba nemškega kanclerja Hitlerja. Framasoni so ga obsodili na smrt, in sicer na ta način, da mora biti ustreljen v čelo, in sicer tako, da mora krogla iziti z leve strani zatilnika. Misli se, da to do tega zaključka prišlo zaradi tega, ker je Hitler izgnal Zide iz Nemčije in ker je prišlo do spora med Čehoslovaško in Nemčijo. V čehoslovaški republiki so bili na najvišjih državnih mestih framasoni, ki so tedaj bili pod vplivom svoje framasonske centrale »Grand Orient«. Ali so take smernece dobivali iz centrale, do sedaj ni znano, ker še niso mogli pregledati ogromnega materiala, ki je bil v loži zaplenjen, toda trdi se, da so glavno besedo imeli Zidje.

Ko bo ves material framasonskih lož zbran, bo marsikaj jasno, kar je bilo in je še sedaj mnogim skrito, ali pa vsaj neverjetno.